

Prioriteiten voor een bloeiende Vlaamse aquacultuursector

1. Wat betekent aquacultuur in Vlaanderen?

a. Definitie

Aquacultuur is het kweken van aquatische organismen in zoet, brak of zeewater. Dit kan gaan om vissen, schelpdieren, schaaldieren, planktondieren, wieren, algen, enzovoort. **Maricultuur** betreft aquacultuur op zee.

b. Productiemethoden in Vlaanderen en de Noordzee

De sector zet in op diverse duurzame innovatieve productiemethoden. De voornaamste zijn:

- **Intensieve aquacultuur-recirculatiesystemen (RAS):** hier wordt water continu gefilterd en hergebruikt. Dit vormt een volledig gecontroleerde leefomgeving voor de dieren/microalgen met minimaal watergebruik.
- **Bio-flocsystemen:** dit zijn eveneens gesloten systemen waar het filteren van het water geïntegreerd is met het leefbassin.
- **In volle zee:** hangcultuur aan touwen.
- **Aan de kust:** met behulp van hangcultuur, of op tafels in zakken (Spuiikom in Oostende).
- **Intensieve** kweek van microalgen in een **systeem van transparante buizen of extensieve** kweek in **vijvers**.

c. Voorbeelden van aquacultuur in Vlaanderen en de Noordzee

Met behulp van deze duurzame methoden produceert Vlaanderen jaarlijks tussen 100 en 150 ton aquatische producten, die in Europa en wereldwijd worden verkocht:

- Vlaanderen produceert **steur** en zo ook **kaviaar** (eitjes van de steur) die tot de beste van de wereld behoort. Deze wordt in luxewinkels als Harrods (London) verkocht aan prijzen tot € 5.000 euro/kg. De productie gebeurt in een gesloten recirculatiesysteem (RAS).
- **Scampi's** worden in een bio-flocsysteem geproduceerd en verkocht als versproduct op de kwekerij.
- Vlaanderen produceert in RAS 50.000 tot 100.000 hoge kwaliteit juveniele dieren (10 g/stuk) van de **lota lota** of kwabaal (zoetwaterkabeljauw). Eet je ergens in Europa lota uit aquacultuur op restaurant, dan is die vrijwel zeker afkomstig van Vlaanderen. De Vlaamse productie maakt ook deel uit van herintroductieprogramma's van deze vissoort in Europese rivieren.
- Anders dan in Wallonië wordt in Vlaanderen **forel** gekweekt in gesloten openlucht recirculatiesystemen, naar Deens voorbeeld.
- Enkele start-ups leggen zich toe op de productie van **zeewier**, aan land in RAS. Zij produceren geen grote hoeveelheden maar leveren wel hoge kwaliteit. Hun producten worden geserveerd in de betere restaurants aan de kust.
- Op de mosselboerderij van Colruyt Group worden 5 km voor de Belgische kust gastronomische **mossels** aan touwen geproduceerd. De eerste opbrengst werd verkocht in zomer 2023 en was van uitstekende kwaliteit.
- In het 80 ha grote zoutwatermeer De Spuiikom in Oostende worden **oesters** op tafels, de bodem en in hangcultuur geproduceerd.
- Tenslotte produceren enkele Vlaamse ondernemers **microalgen** in diverse (soms zelf ontworpen) gesloten systemen of in serres met behulp van open vijvers. Deze worden verkocht aan de aquacultuur, humane voeding of farmacie.

d. Een uitgebreide waardeketen

De aquacultuurproductie wordt gedragen door producenten en onderzoeks- en onderwijsinstellingen (de concrete bedrijven, instellingen en netwerken zijn door het [Vlaams Aquacultuurplatform](#) in kaart gebracht).

Daarnaast ondersteunt de sector indirect een volledige waardeketen van toeleveranciers (voeding, technologie, installatie, onderhoud,...) en afnemers (retailers, restaurants, verwerkers, farmacie,...). Er zijn ook afgeleide effecten op (regeneratief) toerisme en recreatie.

e. De troeven van aquacultuur in Vlaanderen en de Noordzee

De Vlaamse aquacultuurproductie heeft wereldwijd een sterke reputatie opgebouwd. Niet verwonderlijk, want de sector heeft onmiskenbare troeven:

- De productie is gevarieerd en van een hoge **kwaliteit**.
- Deze productie laat toe **innovatieve** processen en technieken te ontwikkelen samen met bedrijven, niet zelden **bedrijven** die op de wereldmarkt meedraaien (DEME Group, Jan De Nul NV,...).
- Deze innovaties worden onderbouwd door de sterk aanwezige **kennis** in Vlaanderen: onderzoeksgroepen aan kennisinstellingen en kenniscentra als VLIZ, ILVO en Inagro verrichten (multidisciplinair) toponderzoek naar diverse aspecten van aquacultuur, zoals genetica, waterkwaliteit, duurzaamheid en toepassing van microalgen.
- Zowel op het niveau van secundair als tertiair **onderwijs** (hogescholen en universiteiten) zijn er diverse kwaliteitsvolle onderwijsprogramma's rond aquacultuur. Ook het aanbod levenslang leren omvat specifieke opleidingen voor de sector.

Dit maakt van Vlaanderen en de Noordzee een perfecte incubator voor innovatie in de aquacultuur.

2. Wat hebben we nodig om het potentieel van aquacultuur in Vlaanderen en de Noordzee 100% te kunnen benutten?

Het ontbreekt dus geenszins aan kennis en ondernemerszin in Vlaanderen, vanuit Europa is er ook steeds meer aandacht voor duurzame aquacultuur, en zelfs de consument staat meer en meer open voor duurzame aquacultuur. Toch slagen we er niet in om dit potentieel en momentum te valoriseren. Al een tiental jaar probeert Vlaanderen duurzame aquacultuur op de kaart te zetten, met matig succes. Ook voor onze kust blijft het moeilijk ondernemen in de aquacultuur.

Om deze status quo te doorbreken en de aquacultuursector in Vlaanderen en de Noordzee exponentieel uit te bouwen en de hier ontwikkelde productie(technieken) nog breder te kunnen exporteren, zien we een aantal beleidsmatige hefboomen:

a. Ruimte voor aquacultuur

Op zee

Essentieel voor de verdere uitbouw van het mariene bedrijvenecosysteem is een marien ruimtelijk plan (MRP) dat economische activiteiten zoneert én de cumulatieve impact ervan aanpakt. In Vlaanderen zijn we al goed op weg met de aanduiding van CIA-zones (zones bestemd voor Commerciële en Industriële Activiteiten). Deze zones kunnen de kiem vormen voor zones geschikt voor medegebruik, de zogenaamde Mariparkzones. Deze clusteren meerdere activiteiten op zee – bijvoorbeeld energievoorziening, monitoring, veiligheid en ook aquacultuur – in een holistische infrastructuur. Dit bespaart kosten, verhoogt de efficiëntie, en versnelt implementatie van innovaties.

We vragen om de CIA-zones in het volgende MRP zeker te behouden.

Dicht bij de kust en het havengebied

Daarnaast is het belangrijk om dicht bij de kust aquacultuuractiviteiten te kunnen ontplooiën. Tegelijk is het nuttig om in de Spuikom Oostende – gelet onder meer op de beschikbare ruimte en mogelijkheden – een concept en een eerste pilootmodel van aquacultuurpark te ontwikkelen, waarin aquacultuur, energie (zon, getijden), natuur, educatie en experimenteel onderzoek kansen krijgen.

We vragen daarom dat Vlaanderen ervoor ijvert om binnen de 6-mijlszone van de kust en in het havengebied kansen te ontwikkelen voor commerciële aquacultuuractiviteiten.

b. Wet- en regelgeving

Concurrentievoordeel buurlanden in kaart brengen en elimineren

Aquacultuur, en zeker bepaalde subsectoren, is een vrij recente activiteit in Vlaanderen. Sommige wetten en regels zijn dan ook nog niet mee geëvolueerd of vertaald vanuit de Europese wetgeving. In de buurlanden is de betreffende EU-wetgeving al beter geïntegreerd in de lokale wetgeving en worden regels in samenspraak met de sector scherp gesteld. Door deze discrepantie worden Vlaamse ondernemers benadeeld. Enkele voorbeelden:

- In Nederland bestaan bepaalde uitzonderingsregels voor het kweken van niet-inheemse soorten zoals Wakame (bruin zeewier), waardoor concurrentievervalsing ontstaat.
- Hetzelfde geldt voor de holle oester. De wetgeving rond het mogen produceren van deze exoot is dubieus; Vlaamse bedrijven krijgen hierover tegenstrijdige signalen vanuit verschillende overheidsinstanties. In Nederland en Frankrijk wordt deze exoot wel geproduceerd.
- De oesterkweek kent ook restricties omwille van *Bonamia ostreae* (een parasitaire ziekte bij oesters). De verplichting om met *Bonamia*-vrij broedmateriaal te werken zorgt voor een ongelijk speelveld tegenover onze buurlanden.
- Binnen maricultuurprojecten wordt een veiligheidszone rond de projectzone afgebakend. Bij eventuele intrusies van deze zone door schepen onder Belgische vlag wordt een waarschuwing gegeven en een PV opgemaakt. Schepen uit het buitenland krijgen bij overtredingen geen waarschuwing en ontvangen geen PV.
- Voor aquacultuurprojecten op zee zijn vaartuigen specifiek voor aquacultuur noodzakelijk. Er bestaat evenwel geen apart statuut voor een aquacultuurschip, waardoor dit ofwel als koopvaardij of als zeevisserij moet worden aanzien. Daardoor kunnen de profielen (STCW & zeevisserij) niet allebei aan boord werken met behoud van hun eigen statuut. Nederland heeft in zijn visserijvlootregister wel een apart segment voor aquacultuurvaartuigen.
- De kwaliteit van het water en de schelpdieren wordt voorafgaand aan de verkoop onderworpen aan officiële controles zodat de producten uit deze gebieden op de markt mogen worden gebracht. Europese richtlijnen geven aan dat de overheid verantwoordelijk is voor de officiële controle van schelpdieren en -gebieden. In België zijn, in tegenstelling tot in andere Europese landen, de kosten van deze analyses evenwel nagenoeg volledig ten laste van de operator.
- Ook in de algenteelt zijn er beperkingen en wettelijke onduidelijkheden, bijvoorbeeld rond het gebruik van CO₂ in de bio-kweek (dit mag in het buitenland maar niet in Vlaanderen) of rond novel food.

Wij vragen dat

- *Vlaanderen een studie bureau of kennisinstelling de opdracht geeft om de implementatie van de wet- en regelgeving in onze buurlanden te onderzoeken en suggesties te formuleren om de eigen procedures bij te sturen of hiaten weg te werken;*
- *Vlaanderen op basis van deze suggesties samen met de Strategische Stuurgroep Aquacultuur (SSAQ) werk maakt van een actieplan.*

Aanpassing regelgeving gelegenheidspersoneel

Aquacultuurondernemingen (dierlijke productie) vallen voor wat hun activiteiten betreft onder het Paritair Comité voor de Landbouw. Daardoor kunnen deze bedrijven – tot 50 volle of 100 halve dagen per jaar – flexibel beroep doen op gelegenheidspersoneel aan voordelige RSZ-voorwaarden voor tijdelijke toename van het werk, oogstwerkzaamheden, bijzondere kweek aangelegenheden,...

Deze inzet is in principe enkel mogelijk voor handenarbeid tenzij dit ook uitgebreid wordt naar bijkomende randactiviteiten gelieerd aan de kweekactiviteit (bv. klein onderhoud aan bedrijf, wetenschappelijke projecten, korte keten activiteit, beperkt administratief werk,...).

Wij vragen om binnen het PC 144 visteelt, oesterteelt en mosselteelt onder één noemer 'aquacultuur' te brengen en hierbij mogelijkheden te voorzien om de toegelaten activiteiten inzake Gelegenheidsarbeid uit te breiden met aan de kweek verbonden activiteiten ruimer dan handenarbeid.

c. Financiële en fiscale maatregelen

Verzekering tegen schade

Voor de landbouw sluit de overheid verzekeringen tegen schade voor de sector af om de economische schade ten gevolge van natuurfenomenen af te dekken en de sector zo te vrijwaren van bankroet.

We vragen om hetzelfde te doen voor de aquacultuursector. Via het Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur (EFMZVA) kunnen beperkte garanties worden ingebouwd om financiële steun te voorzien in geval van incidenten of uitzonderlijke omstandigheden (energiecrisis,...).

Btw-tarieven verlagen

Er was eerder al sprake van een aanpassing van de btw op verschillende voedingsproducten. Zo werd onder meer geopperd om de btw op groenten en fruit tot 0% te reduceren en de btw op visproducten te verhogen.

We vragen géén btw-verhoging op visproducten door te voeren. Ingeval een 0 %-tarief voor sommige voedingsproducten wordt toegelaten, willen we vragen om dit ook op aquacultuurproducten toe te passen.

d. Vertegenwoordiging en visibiliteit van de sector

Aanspreekpunt voor bedrijven

De regelgeving voor aquacultuurondernemers aan land of op zee is bijzonder complex; dit kan ook eventuele nieuwe producenten afschrikken. Eén aanspreekpunt dat ondernemers wegwijs maakt in de regelgeving, zowel voor de opstart als tijdens de toepassing, is bijzonder nuttig.

We vragen om SSAQ als aanspreekpunt voor ondernemers te erkennen en SSAQ van de nodige middelen te voorzien om initiatieven te nemen of te faciliteren die ondernemers duidelijkheid, inzichten en hulp bieden in deze complexe materie.

Vertegenwoordiging van de aquacultuursector

Binnen het Vlaamse aquacultuurlandschap kennen we een brede waaier aan gekweekte soorten, gaande van mosselen, oesters, algen, zoetwaterkabeljauw en kaviaar tot tropische garnalen. Hierdoor is het vormen van een producenten- en/of brancheorganisatie (po/bo) die de hele sector vertegenwoordigt een uitdaging.

We vragen om in afwachting van een po/bo toe te staan dat de SSAQ de sector vertegenwoordigt bij onder andere de Vlaamse regering, het kabinet Noordzee, verschillende agentschappen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij SALV.

Aquacultuur in een positief daglicht stellen

In het duurzame groeiverhaal van aquacultuur speelt de consument een cruciale rol.

We vragen dan ook om educatieve en informatieve projecten richting de consument te ondersteunen die het belang van de aquacultuursector duidelijk maken. Dit gebeurt bij voorkeur in een samenwerkingsverband met alle kwekers als collectief project en met volle medewerking van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM).